

שיעור הנפש וההתאבדות

סימן ג

כתמים ואינה יודעת להקל.

ות התרנגול (שה' נס) או ראית ביה כמה מיני

וור באדום. והוא מה פירוש, כגון שניתז ה, ולאחר מיכן מצאה ה, הרי היא תולה בו. הוה כך לא נוהרה ו עומר בחזקת ברוק. לא א"כ אמרה ברי לי

עליה כתם אם יכולה תולה אפילו בעליון רה בשוק של טבחים וים אפילו לא מצאה מעלה ונפל הרם על תולה דאמרינן שמא

לפי מה שהוא המין מועט וראי אין תולה לה בו, רספק כתמים

ז בו כמה מינין הרי נוף אותו המין, אלא כמה.

ז לוו לרכנן רסתם כמה גריסין בחלוק ו טפין טפין דתניא

היכי דבא לכלוך זה עליה טא בלא ידיעתה. והנה אין יי בליק, מיהו לפי פרוש רבנו

סימן ג

שיעור הכתמים

פג

בכרייתא^(ט) (שה' נס) כתם ארוך מצטרף, פירוש ליותר מגריס, טפין טפין אין מצטרפין.

ות

ולא עוד אלא שאם יש בחלוק למעלה מן החגור כגריס ולמטה ממנו כנגדו אפילו יותר מגריס הרי היא תולה את התחתון בעליון, דתניא בתוספתא (שה' נס) ומייתנין לה בגמרא (שה' נס) היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן הרי זו תולה את התחתון בעליון עד כגריס שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון. ואקשינן מינה למאן דאמר כגריס עצמו תולה ואמרינן מאי לאו כגריס למטה, כלומר וטעמא דאיכא עליון דאיכא למתלי תחתון בעליון, הא לאו הכי לא תלינן כגריס אלא פחות מגריס. ושני ליה לא כגריס למעלה, כלומר האי כגריס אעליון קאי" אבל תחתון אפילו יותר מגריס. וכיון דק"ל כמאן דאמר כגריס עצמו, לא מתוקמא דך ברייתא אלא בהדין שנויא. והכין הלכתא.

ות

ז והא דאיבעיא לן בגמרא (שה' נס) אם מצאה על בשרה כתם שהוא כשיר, פי' כשרשרת, כשורה, פירוש כעין שני גריסין, טפין טפין מהו לרוחב ירכה מהו, ולא איפשיטו. איכא מאן דאמר לקולא דספקא דרכנן היא. ואיכא מאן דאמר בהא אזלינן לחומרא כפשטה דברייתא רקתני על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, ואמרינן ספק טמא טהור לאיתויי מאי לאו לאיתויי הני. ואע"ג דרחינן לא לאיתויי דעביד כרצועה, פשטא דמתניתין לאיתויי כולהו. ואע"ג דבחלוק אמרינן^(ט) (שה' נס) טפין טפין אין מצטרפין אבל על ירכה מצטרפין. ומסתברא כותיה, דעל כרחך שאני ירכה מחלוקה, דהא בהדיא תניא גבי חלוק טפין טפין אין מצטרפין ולא קא מייתי ראייה מינה לירכה, אלמא שאני לן בין ירכה לחלוקה". מיהו על חלוקה מיהת תלינן לקולא ולא מצטרפין. והא דאמרינן כגריס ועוד אינה תולה, ה"מ שלא נמצא מאכולת רצופה באותו ועוד, אבל אם נמצאת מאכולת רצופה באותו ועוד תולה אפילו ביותר מכגריס, דפלוגתא (שה' נס) דרבי חנינא ור' ינאי הוא ובשל סופרים הלך אחר המיקל".

לנפש תדרשנו

חטא זה התולים במאכולת "עד כגריס" והיינו עד בכלל. מיהו בכרייתא רידן, על פי כלל הג"ל רשעורי חכמים בכתמים לקולא. עולה להפך ראין תולים הגריס שבעליון במאכולת ומקילים בתחתון. במלים אחרות, שיעור כגריס בצמצום, רינו כספק תליה במאכולת, ולעולם מברייצים לקולא. (ובאמת, שיעור גריס בצמצום הוא ספק פחות מכגריס ספק יותר מכגריס, והרי א"א לצמצם.)
יז. בין ירכה לחלוקה. מבואר ולא מחמירים בכל הג"ל אלא בכשרה. וכרעת הס"ט ס"ק נב.
יז. אחד המיקל. ע' תרומ' (כב) שמסכים להכרעת רבנו ומבאר היטב.

טז. כלומר האי כגריס אעליון קאי. פרוש רבנו לטוגיא זו הוא בעיקרו שזה לפרוש התוס' שם (ר"ה תיז). מיהו בענין זה משמע דרבנו פליג על פרוש התוס' שם. והנה תוס' פרשו ראין תולים תחתון בעליון אלא אם יש למעלה יותר מכגריס וצ"ל בלשון תבריייתא "עד כגריס", ולא עד בכלל. מיהו רעת רבנו משמע הכא דאף בכגריס לתור נמצא בעליון רתולים, שהרי לא קאמר "האי עד כגריס אעליון קאי" אלא "האי כגריס אעליון קאי". ומשמעות דעת רבנו זו צ"ע. והרי תולים כגריס במאכולת, וא"כ היאך נתלה כתם התחתון היותר מכגריס בכתם העליון הכא במאכולת. ושמעתי דקרוק זה מהרב אמ. הירשוכין, והוא מתיב לה והוא מפרק לה כישוב נפלא. והנה טעמא רתולים כגריס במאכולת מבואר בגמ' (נחז) "כרבי אבהו רכל שיעורי חכמים להחמיד חוץ מכגריס של כתמים לחקל", ולכן מפרש ר'

ציוני הלכה
הז"ח. פי' ק"ל טע"ו.
הז"ט. פי' ק"ל טע"ו.
שאני ירכה מחלוקה. פי' ק"ל טע"ו דעת ר"א.
ה"כ. ע' רמ"א טע"ו.

משורת הראב"ד
(יג) ע' לקמן הל' יט.
(יד) לעיל הל' יז.

ותמצא טמא . לא
 ב דאמר מצאה טהור
 וי שאין לה וסת והגיע
 זים לראייתה הרי זו
 אה טהור טהורה . יש
 ז מעונה בינונית בנן
 זה אף על פי שלא
 דרי זו טהורה בלא

כתמים

שום נדה עד שתגיש
 דם שנאמר דם יהיה
 שרה . ותנן בפרק
 בבשרה ולא כתם .
 פילו את הכתמים
 יתניא התם לא אמרי
 יר . ופירש רבינא לא
 חמיר על דברי תנח
 קלו חכמים בכתמים
 וכיצא בהן לא להקל
 זורה לא היו מקלוק
 על דברי תורה ו
 חם צריכה להפסיק
 אותו יום של מצאה
 זצא על בשרה ואח
 זיהא בו כגרים . ועוד
 תולה רבי חנינא בן
 יוחנן עלת בנסאמר
 זים תולה רבי חסדון
 זולה ואע"ז רבעלמ
 א הכא קיימא לן פיר
 אבהו אמר רבי יוחנן
 כגרים של כתמים
 מצע כיתר מכשועיה
 זוא להקל . ופלוגתה
 א עליה כגרים ועוד
 יה דרב חסדא שיטת
 חנינא אמר טמאה כ
 א . ורבי ינאי אסר
 ואכולת אבל הכא
 מאכולת הוא פשוט
 תליא . אלמא כולת
 והכין פסקי ביה
 ס' תשע עדשות שח
 סבת נגיעים נופח של
 רים תשע עדשות
 זשיעורי גרים של
 ס' שוליה בכתמים
 בפרק הוראה תול
 ס' זל שאינה דושה

השער הרביעי הכתמים

דין נפיק הלכה שבעה סימני מסידין על הכתם וכו' .
 כעבור עליו שבעה סימני ולא עבר הרי זה נכע

עד שירדע שהוא דם ירתן ב' האשה ז' סמני ולא
 מעבירין על הכתם וכו' העביר עליו ז' סמני ולא
 עבר הרי זה צבע . וספר הרב דלענין בעלה
 נשנית משנה זו ולומר שאינה חוששת עד
 שתעבור עליו שבעה סמני ועבר . ובאמת
 אם העבירו עליו שבעה סמני ולא עבר
 מסתברא דטהורה . לביתה דאפי' לנבי טהרות
 אמרו הרי זו . צבע כל שכן לבעלה דכתמים
 דרבנן אבל מתמא ודאי נראה דטמאה לבעלה
 בלא העברת סמני והכא לטהרות שנינו .
 ותני והדר מפרש דתנן התם המבילו ועשה

השער הרביעי הכתמים

עד שגמיק נפיק הלכה שבעה סימנים מסידין על הכתם
 כי וסתו פליט מקיף על לשון
 כי : אמר הכותב

עוד נפיק הלכה שבעה סימנים מסידין על הכתם
 כי וסתו פליט מקיף על לשון
 כי : אמר הכותב
 ולפי' כתב מהמחבר כתב דעת
 הרמב"ם ז"ל לענין לנפיק הלכה
 לבעלה נפיק משנה זו וקבל הכתם
 היה דבריו ע"כ וכל זה אינו חלם
 ולדבריה כתב נכסו כמו שכתוב
 כסמך לשון המסכת ועוד סכר
 כתב בסוף דבריו וכתב ז"ל
 סי' משמרתו למען סכרות ויפה סי'
 ולפי' לך סגיל סממנך קיבל
 דברי הרמב"ם ז"ל בשפירט משמרתו
 לענין בעלה . הלא זו עדות בעלה .
 וכן לשון המחבר כתב הרמב"ם ז"ל
 שאינה חושפת . לכנס עד שיעד
 סהול דס דתק . דלענין בעלה
 מסידין על הכתם וכו' העביר
 עליו שבעה סימני ולא עבר הרי זה
 נכע . וספר הרב ז"ל דלענין בעלה
 נפיק משנה זו ולומר שאינה חוששת
 עד שתעבור עליו שבעה סימני
 ועבר . ובאמת אם העבירו עליו
 שבעה סימני ולא עבר מסתברא
 דטהורה לנבי טהרות אמרו הרי זו .
 צבע כל שכן לבעלה דכתמים
 דרבנן אבל מתמא ודאי נראה דטמאה
 לבעלה בלא העברת סמני והכא לטהרות
 שנינו . ותני והדר מפרש דתנן התם
 המבילו ועשה
 ענה מידי דהא מדקתני שבעה סמני מעבירין
 על הכתם אלמא אינה
 חושפת עד שתעבור עליו סמני ואינו
 עובר וכן ברין דכין רחמי ועביר
 מילה וטהרות לומר בעלה כטהרות
 ואילו לנבי טהרות ע"כ כל שלא
 חבד טהרותיו טמאות מספק דתניא
 העביר עליו ששה סמני ולא
 עבר העביר עליו צופן ועבר טהרותיו
 טמאות שאם העביר סם שביעי
 נטלה שמה עבר . וכיון שכן כל שלא
 העביר דם וטמאה ואם לא עבר ודאי
 בחזקת צבע הוא
 ודברב"ן ז"ל פי' משנתנו לענין טהרות
 ויפה פי' . כיון שהכתמים
 רבנן לפיכך הקלו בהם . יש נשים שטהרו
 את כתמיהן לגמרי ואפי'
 רבנן שלה מלוכלך בדם ואע"פ שאין להם
 במה לתלות כתמיהן שלא
 יתעורר זמן לאות ואפילו מי שיש
 להם כתמים לכל הכתמים
 ויששת אלא בשנמצאו הכתמים במקום
 שנהא שמשנה היו כלמטה
 הרסיה ואפילו במקום שחוששין להם
 משום כתם אם יש במה לתלות
 דין להקל ובלבד שיהא שם דבר
 ידוע שהיא יכולה לתלות בו כמי
 יתעסקה בכתמים או שיש בה
 בצד המתעסקים וכיצא בו . ופעמים
 יתולה אפי' בדבר שאינו ידוע ממש
 אלא שהיא קרוב יותר שמשם בא
 השישית חלוקה לנכרית או זקנה
 לילדה וכיוצא בזה או שהכתמים
 רבין שם בעיר שיש בה חזירים או
 שחוטטין ברחובות וכיוצא בזה .
 ואפי' אין בה אחד מכל אלו יש דברים
 אין מקבלין כתמים כדברים שאין
 מקבלין טומאה וכו' צבוע . ועוד
 הקלו בדין ודאי מגופה אלא שהוא
 רוב שלא בא מן המקור וכעושה
 צדיקה ונמצא דם בספל וכרואה דם
 מחמת מכה וכמו שיתבאר דינין אלו
 כאן . ותולה נפרש אם תולין בכתמים
 בזמן הזה . אם לא ואח"כ נבאר הנשים
 שאינן חוששות לכתמים . ואח"כ
 נבאר הכתמים שהאשה חוששת להן
 ומכלל זה יודעי המקומות שדינין בהן
 משום כתם ושאר דינין בהן משום
 דם . ואח"כ נפרש דיני התלייה
 במה תולין ובמה אינה תולה . ונכלול
 בה דין התלויות כולן בין שיש דבר
 ידוע לתלות ובין אין לה דבר ידוע
 לתלות כו' ואח"כ נבאר מה הם הרברים
 שמקבלין כתמים ושאינן מקבלין כתמים .
 ודין הענינים שאפי' דאתה מגופה אינה
 חוששת דין הנמרא דרואה כתם בין
 על בשרה בין על בגדיה אם יש
 ליה תולת כו' שיתבאר . עכשיו שאין
 אנו רואין דמים כי שאומרים דכשם
 שאין רואין דמים כך אין תולין
 בכתמים שאין תולין אלא במה שרומה
 לו וכיון שאין באין בקיאות במראות
 אין נדון מה דומה לו כדי שנתלה בו
 וסמכו יתירה בזה על מה שאמר בפ' כל
 היד נמ' אי זהו אדום כדם המכה . מאי
 כדם המכה אמר רב יודיה אמר שמואל
 דם שור שחוטט ועירי אמר רבי חנינא
 כדם מאכולת של ראש מתיבי הרגה
 מאכולת הרי זו תולה בו מאי לאו
 דתלה גופא לא דרישא . ואמרינן נמי
 דתם רבי אבהו כדם אצבע קמנה שנגפה
 וחיתה וזורה ונגפה ולא של כל
 דם אלא של כחור שלא נשא אשה .
 ואקשינן דרתנן תולה בבנה ובבעלה
 בשלמא בנה משכחת לה אלא בעלה
 דמי משכחת לה כלו' רבי נשא אשה .
 ומשני כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה
 אלא אם דומה לו . וזו מילתא היא
 דהתם היינו טעמא משום דקמ' דמתני'
 תולה כל כתם במאכולת או בבנה
 ובעלה קאמר ואפי' כתם אדום שבאדום
 ומש' אקשינן אם איתא דאדום אינו
 דומה למאכולת של גוף האדם . אבל
 דמה בו אדום שבאדום שאינו דומה
 לו וכן האך תולה אותו בבעלה שדמו
 אינו אדום כל כך . אבל

במקום אחד י' יש ס'
 שורה . שהאשה אינה
 חושפת לכתם עד
 שירדע בבירור שהוא
 נביטו היא עושה העביר
 עליו שבעה סמני ואם
 עבר הרי זה צבע ואם
 חושפת לו . ואין ראו
 לפיכך על הודאה זו
 אלא חושפת לו . מן
 התם אבל אם העבירו
 עליו ז' סמני כפרין
 ולא עבר ודאי טהורה
 שאין לך דם שאינו
 עובר ע"ז י' סמני הוא
 שהעביר כפרין .
 האשה שהיא טמאה
 בשום כתם צריכה
 שחפסיק במהרה כגרה
 ואח"כ הפסיק טהרה
 מהה ז' קנים חזן סיום
 שהפסיק בו בדין
 שאמר בהא דהיא
 כיון שהכתמים כדברי'
 הקלו בהם שלא למסא
 כל דברים ע"י כתמים
 חזרו היא ששטת
 ששום כתם כל שהגיע
 וסנה לראות ואפי' לא
 ראתה ששום חזרו היא
 שהגיע ומה לראות
 כל שהיא כתיב שיה
 ויום אחר שנכתב בימי
 הנערות ואפילו לא
 ביקרה ולא הגיע אם
 הביאה ב' שערות
 וחששין לכתמיה דחזקה
 כל שהגיע
 שנוהיה הביאה סימני
 אבל אם ביקרה ולא
 הביאה סימני יראה
 שאין חוששת לכתמיה
 נצוה דכתמים רבנן
 ולא אמרו דחששין
 לנשיא אלא בשל
 תורה . חששית שלא
 יביע ובה לאות אפי'
 ראתה פעם וכתמים
 יתנה חוששת לכתמיה
 אפי' סימני שלה
 מובלבלין בהם אפילו
 שאין לה במה לתלות
 ועיקר דברים אלו סמני
 שהכתמים אינן סרידי
 תורה

כתנות אור

- א. מהרי" וי"ל סימן
- ב. ניה סס:
- ג. סס נט א:
- ד. טור נסס רמב"ן:
- ה. נ"י נסס רשב"א
- במורה הנב"ט ומגיד
- משנה סס ורשב"ד
- נהגונם ועור:
- ו. רמב"ם סס:
- ז. סס ה"ג:
- ח. טור וי"ז רשב"א
- פ"ט סימן ו ורשב"א
- במורה הנב"ט:
- ט. סס נט א:
- י. טור וי"ז רשב"א
- במורה הנב"ט נסס
- רמב"ד נבע"ל הנפש:
- כ. חספות סס נט,
- א ד"ה כשורה
- ולא"ש סס סימן ז
- ורמב"ם סס ה"ט
- וטור:
- ל. סס ט, כ:
- מ. סס ט, כ:
- נ. דרכי משה נסס
- הנהגות מיימנות סס
- אות ה ומדרכי
- הלכות נדה ס'י
- משנה:
- ס. סס טא, כ:
- ע. רמב"ם סס ה"ו:
- פ. טור ע"פ סס ט,
- כ:
- צ. נ"י נסס רשב"א
- במורה הנב"ט:
- ק. סס נט, א:
- ד. טור:
- ש. טור וי"ז רשב"א
- סס ומגיד משנה סס
- נסס רמב"ן ע"פ סס
- ט, כ:
- ת. נ"י נסס רשב"א
- סס:
- א. טור נסס רמב"ן
- ורשב"א סס לדעה
- ה"ל:

אומר דשיעור גריס הוא ל"ו שערות כמו שהן קבועין בגופו של אדם וכל זמן שאין בו כזה נ"ן השיעור אנו תולין להקל ולומר דם כנה שהרגה הוא אף על פי שאינה יודעת בודאי שהרגה כנה אמרין הרגה ולא אדעתה אבל משיש בו כזה השיעור אין יכולין לתלות בכנה שאין דם כנה אחת גדול כזה דלעולם לא תלינן אלא בכנה אחת שאם אתה אומר לתלות ביותר מאחת אין לדבר סוף ותיבטל גזירת חכמים בכתמים מכל וכל ואין חילוק בכתם אם הוא מדובע או עגול או ארוך בכל אופן אם הוא פחות מכגריס ועוד תולין בכנה ואם הוא מצטרף לכגריס ועוד אין יכולין לתלות בכנה שאין גדולה כל כך וואם נודמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור לשער בה הכתם מקלינן ומשערינן בו ותולין אותו בכנה עד שיהא בו מעט יותר מכגריס הגדול הזה:

ו הא דבעינן בכתם שיעור כגריס ועוד ויש אומרים דמשערינן כן בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה, ויש אומרים שלא אמרו שיעור אלא לכתם הנמצא על חלוקה או על סדינה אבל כתם הנמצא על בשרה במקומות שהוששין להו כמו שיתבאר אין לו שיעור שאין דרך דם כנה לירבק בבשר גופה ומטמאין לה אפילו בכל שהוא. כמה דברים אמורים כשנמצא על גופה בלבו א' אבל אם נמצא על בשרה ועל בגדיה כאחד תולין בכל מה שיש לתלות כמו בבגדיה לברך:

ז אם הרגה פשפש שקורין בלשון אשכנז וואג"ן או הריחה ריחו תולין בו עד כתודמוס אבל אם לא הרגתו ולא הריחה ריחו אין תולין בו משום דלא שכיחא הריגת פשפש כהריגת כנה, וכן אם הרגתו ומצאה יותר מכתודמוס אין תולין בה שאין לך פשפש שיש בו דם יותר מכתודמוס לפיכך אמרין בודאי דם נדה הוא:

ח אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד אע"פ שיש שם טיפין הרבה סמוכים זה לזה עד שאם נצרפם יחד יש בהם יותר מכגריס טהורה שאנו תולין כל טפה וטפה בכנה בפני עצמה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד דלמיעור לומר שנתמעכה יותר מאחת במקום אחד לא חיישינן אע"ג דהכא תלינן בלאו הכי להרבה ויש אומרים דהני מילי כשנמצא על חלוקה אבל אם נמצאו על בשרה כולן מצטרפין לכגריס ועוד, (נה) ונראה לי אפילו לפי הסכרא הראשונה דכתבין סעיף ו' דלא מחלקינן בשיעור כגריס ועוד בין כתם שנמצא על חלוקה לנמצא על בשרה ובשניהם שיעורן כגריס ועוד ובפחות מכאן תלינן בכנה הכא מודה (דדא) [ולא] תלינן כל טפה בכנה, ונראה לי טעמא משום דחלוקה וסדינים עלולים הם לכנים שדרך למעך שם הרבה כנים ולכך כל טפה וטפה תולין בכנה בפני עצמה אבל הגוף בדוק הוא אצל הרבה מאכולת ר"ל שאין דרך למעך כנים הרבה על בשר

הגוף ואף על גב דסבירא להו דבטפה חד שהוא כגריס או פחות תלינן בכנה אפילו בגוף בהרבה כנים בגוף לתלות כל טפה וטפה בכנה בפני עצמה מודו ולא תלינן דזה לא שכיח, נ"ל:

ט ו' וטיפין הללו אפילו אינם עומדים כסדר זה אצל זה אלא עומדים בשינוי כגון שהן מעורבבים או עשויין שורות שורות או עומדין כחצובה או בעיגול או שארכן לרוחב הירך או שהיה נראה כאילו היו נטופים ממטה למעלה אין אומרים אי נפלי מאותו מקום לא הוו נפלי בי האי גונא אלא כל שהוא כנגד בית התורפה מיקרי ונפיל ובכל עניין טמאה:

י בתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו עליו ואסמכוה אקרא דכתיב (ישעי' ג, טו) ונקתה לארץ תשב פירוש כיון שישבה לארץ ונקתה וסתה ארץ אינה מקבל טומאה לפיכך אמרו ז"ל כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מטמא בכתם, כיצד בדיקה קרקע עולם או אצטבא שבמרחץ או שכיבת הכסא וכל דבר שאינו מקבל טומאה ולא מצאה בו כלום ואח"כ ישבה עליו ומצאה בו כתם טהורה וכן לא גזרו משום כתם כשנמצא על בגד צבוע כי מפני שאין הכתם ניכר בו כל כך הקילו בו לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים:

יא וגם בשאר כל המקומות שנמצאו כתמים לא גזרו עליהם בכל מקום שימצא שם כתם אלא במקום שאיפשר שבה לשם מן המקור כיצד נמצא על עקיבה טמא דשמא נגע באותו מקום בשיבתה, וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק וכן אם נמצא על ראש גורל רגליה, וכל שכן על רגליה ממש דפעמים דמתרמי בשעת הליכה תחת אותו המקום ונוסף עליו וכן אם נמצא על ידה אפילו על קשרי אצבעותיה מבחוץ שהידיים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה לצד חוץ או אפילו מן הצדדין ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום טהורה ולא חיישינן שמא הביאתו שם בידיה רטומאה ממקום למקום לא מחזקינן ואם יודעת שנזדקרה והגביה רגליה למעלה טמאה בכל מקום שתמצאו בגופה אפילו למעלה מן החגור בין מלפניה בין מלאחריה כי ע"י שנזדקרה הדם ניתו מגופה אפילו ממטה למעלה ואפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים לא תלינן בהן דכל שנמצא בגופה אין תולין להקל, ודווקא שיודעת שנזדקרה אבל מן הסתם אינה חוששת שמא נזדקרה ודווקא שנמצא על בשרה לבר דאז ודאי מגופה אתא דאי מעלמא אתא אף על חלוקה מבעי ליה לאשתכוחי אבל אם נמצא על חלוקה

ורו דהינו שאין כגריס ועוד (ב"י):
והו עיין ש"ך ס"ק יג שרנ"ג בדבריו:
והו עיין בי"ח וש"ך ס"ק יד:

הרג"ל ח' צינור עזרא י"ב

אור

י"ד סימן כ"ט

יצחק

רצז

דם יבש דהיינו שיצא כמין חתיכה יבשה אדומה שיש בה קליפות ושערות, צריך להראות לחכם שיבדקנה.

הרגשה

א' ראוי לרעת שמן התורה אין האשה טמאה כשתראה דם אלא בהרגשה, דהיינו שהרגישה שנפתח מקורה ויצא משם דם. ואם לא הרגישה כלום וראתה, טהורה מן התורה וטמאה מדרבנן. והרואה דם כדרך הנשים - בודאי הרגישה - רק שלא הכירה בהרגשה או שלא שמה לכה לכך, וטמאה היא מן התורה. ובזמן הזה הרבה נשים אינן מכירות בהרגשה זו - אמנם טמאות מן התורה וכנ"ל.

ב' מה שמרגישות הנשים לפעמים זיכת דבר לח היוצא חוץ לגוף - אין זה נקרא הרגשה לענין זה.

ג' אשה שהרגישה שנפתח מקורה ושיצא משם איזה דבר, אין צריכה לחוש אולי יצא משם דם נדה. ולא צריכה לבדוק עצמה.

בדיקה

א' כל מראה דם הנמצא על בגד שבדקה עצמה בו בתוך אותו מקום, אפילו אם לא הכניסה לזה הבגד באותו מקום כי אם מעט - טמאה האשה מן התורה. ואפילו לא הרגישה כלום - טמאה, שחזקה על דם הנמצא שם שבא מן המקור, וחזקה שדם שבא משם שיצא בהרגשה.

ב' וכן כל דבר שנכנס באותו מקום, כגון אבר האיש בתשמיש, אם יצא ויש עליו מראה דם - טמאה האשה מדאורייתא.

ג' אין שיעור לגודל וכמות הדם, ואפילו בשיעור קטן מאוד [כל שהוא] טמאה.

כתם

א' הגדרת כתם: כתם הוא מראה דם טמא שמצאה על גופה או בגדיה או מקום מושבה וכדומה. וראוי להרגיש שכל דין כתם הוא דוקא כשלא הרגישה כלום, וכן שלא מצאה את הכתם בדבר שנכנס בתוך אותו מקום כעד הבדיקה. ואין חילוק אם היה הכתם לח או יבש.

ב' כל שמצאה כתם באופן הזה, טהורה מדאורייתא - ואינה טמאה אלא מדרבנן. והיינו שגזרו חז"ל על כל דם שיצא מהאשה בלא הרגשה שהיא טמאה. ולכך גם כשנמצא הכתם בבגד הצמוד לגופה - שודאי בא מגופה - יש לו כל דיני כתם, ופעמים שטהורה וכדלהלן.

ג' אשה שמצאה כתם, אינה צריכה לבדוק ולקלקל את עצמה.

ד' מקום מציאת הכתם בגוף: כתם על בשרה אינו מטמא אלא אם נמצא במקום שאפשר שבא מהמקור. ואם הם מסופקים צריכים לשאול לחכם.

ה' מקום מציאת הכתם בכגדים: וכן בכגדיה, הכתם אינו מטמא אלא במקום שיכול להיות שבא לשם מהמקור.

ו' שמיכות וכריות וסדינים - כל שיכולים להתהפך מראש המטה לסופה - טמאה.

ז' שיעור הכתם: אין הכתם מטמא אלא אם יש לו שיעור של "כגריס ועוד" שהוא כגודל מטבע nickel אמריקאי או כריבוע חיצוני של penny [ובארץ ישראל הוא משהו פחות ממטבע עשר אגורות]. פחות מכאן טהורה, דתלינן במאכולת - כינה שנתמעכה שם. ותלייה זו היא גם במדינות אלו שאין הכינים מצויים או בכתים הנקיים מאוד, מפני שחז"ל לא גזרו על פחות מכאן - ואין לחדש גזירות מדענתו. וכן הדין בכתם שחור, שאם הוא פחות מכשיעור - טהורה.

ח' ובענין שיעור זה, אין צריך שיהיה הכתם כנוס במקום אחד, אלא אפילו אם הוא קו צר וארוך, שאם היה במקום אחד היה כשיעור הזה - טמאה. אבל אם מצאה במקום אחד טפות קטנות שכל אחת פחות מכשיעור, ואינם מחוברות הגם שביחד הם משלימות כשיעור - טהורה, בין אם נמצא על בגדיה ובין על גופה. ואם היה הכתם מטיפה עבה הרבה עד שאם היו מרדדים אותו היה כשיעור, כתב בערוך השולחן - לטהר, ובדרכנן שומעים להקל.

ט' תליית הכתם: אמרו חז"ל שדין הכתמים הוא לקולא, פירוש, אם יש לפנינו אופן וסיבה מסוימת שנוכל לומר שמשם בא הכתם - טהורה האשה לגמרי. כגון: אם היה לה מכה על גופה ומצאה כתם במקום שיכול לבוא לשם דם המכה - טהורה, ואפילו אין ידוע שהמכה מוציאה דם - טהורה. וכן יש לתלות במכה שבכנה או בכעלה, או כשנתעסקה בדברים אדומים, ואפילו אין האודם של הכתם דומה ממש למה שנתעסקה בה.

י' כתם על דבר צבוע: נמצא הכתם על דבר צבוע - טהורה, שלא גזרו חכמים טמאה בכתם באופן שקשה לעמוד על צבע המראה בבירור. וכל שאין הבגד לבן אפי' הוא צבוע חלש דינו כצבוע.

יא' חלבש האשה בימי הטהרה תמיד בגדים צבעוניים, ועכ"פ תדקדק כן בבגדיה התחתונים הסמוכים לבשרה, (מלבד בימי השבעה נקיים שצריכה ללבוש לבן - כמו

כא. בדקה עצמה בפנים בעד הבדוק ולא עיינה כלל על העד לראות אם יש עליו שום מראה, ונאבד העד, מותרת (מח).

לענין בדקה עצמה ביום הוסת, ונאבד כנ"ל, ע"י לקמן (בחלק ב').

חק ומשפט

(מח) תהלה לדוד (שם).

פרק ב

הלכות כתמים

שיעור גודל הכתם

א. גזרו חכמים שגם אם לא הרגישה בשעה שיצא דם ממקורה, טמאה, ואפילו כשאינה יודעת בודאי שיצא הדם ממקורה, רק מצאה כתם דם על בגדיה, ג"כ טמאה (א), אבל הקילו חכמים ולא גזרו על כתם שיטמא, אלא אם כן יש בו שיעור כגריס ועוד (ב), והוא בערך י"ט מילימעטער, [ובארה"ב משערים לפי גודל המטבע הקרוי פעני"ן] (ג).

חק ומשפט

(א) שו"ע (סי' ק"צ סעיף א').

(ב) שו"ע (שם סעיף ה'). והנה, בשו"ת קנא"ס (השמטות לשיר"ט סי' א', סי' מ"ז) כ' דהמאכולת שלנו נתקטנו ובעינין שיהיה הכתם קטן בענין שיש לחלות במאכולת שלנו, דבזמנינו אף בפחות מכגריס ידוע לנו שאינו ממאכולת, ובשו"ת טוטו"ד (תליתאי ח"ב סי' ע"ה), התזיק דבריו הראשונים וכ' דבמקום דלא שכיחי פנים אין תולין כלל. אבל האחרונים רבו עליו ולא קיבלו דבריו ויתבאר בהע' הבאה.

(ג) הנה, בס' מעיל צדקה (סי' כ"ז) האריך בשיעור הגריס, וצייר שם כל מיני צורות, וע"י בשו"ת חת"ס (סי' ק"נ, סי' קפ"ב) שכ' דכמה טרחות ויגיעות יגע עד שדקדק אחר המעי"צ, ומצא דשיעורו של המעי"צ נכתב בדקדוק גדול ושיעורו נאמן בלי פקפוק, וכ"ה בשו"ת מהר"ם ש"ק (יו"ד סי' קפ"ו), וכ"כ בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' שס"ה), וכ' רגם רבו

קמ"ח אות ד') שכ' ח"ל "פשיטא ליה למע"כ דת"ח רשאי להחמיר בכתם פחות מכגריס וכו' כשם שבעל חת"ס התיר להחמיר וכו' ולא דמי כלל, דפחות מכגריס לא דמי לבהמה שהורה בה חכם וכו', עכ"ל. וע"כ בשום פנים אל ימנעו עצמם מלשאול למורה על גודל הכתם ומראהו, ולא יסמכו על עצמם להקל או להחמיר.

ויש להדגיש מה שכתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' כ"ב) וז"ל "ואי באינה מרגשת, כתם הוא, ואדרבה עד שתראה כגריס מחינין לה אם תשב", עכ"ל. והר"ד בפת"ז (קפ"ח ס"ק ט'), ובטהר"י (שם סעיף ט"ז). וע"ע בשו"ת פאת שדך (ח"ב סי'

לא בדקה בוסת קבוע ואח"כ מצאה כתם פחות מכגריס, עי' לקמן (בחלק ב').

חק ומשפט

הנוביי היה מורה להקל בשיעור גדול וכמה מאחרוני האחרונים החמירו והקטינו בהשיעור אבל שומעין בכתמים להקל, עכת"ד. ועפ"י הציור שבדפוס של מעיי"צ העיגול הוא בקוטר (diameter) 20 מילימעטער, וכ"ה במעיי"צ שנדפס בשנת תשמ"ג בירושלים, (והוא בדיוק כגודל המטבע בארה"ב שקורין ניקע"ל), ובפת"ז (סי' ק"צ ס"ק ח') הביא מס' בית שאול על הלי' שחיטה שכי' דהשיעור הוא ג' רבעי צאה"ל, ובס' ברורי המדות והשיעורין (להרה"ג ר' מאיר קליין ז"ל, שר"ב דק"ק מאלדאווא, תרפ"ה, מער' מדידה, אות כ') כתב דשיעור זה היינו 20 מ"מ, ובלחור"ש (לחם ס"ק י"ט) כי דהוי כמטבע ששה צ"ל כסף שנטבע בשנת 1849, ולפי ציור המטבע הנ"ל בס' מדות ומשקלות של תורה (להרה"ג ר' יעקב גרשון ווייס, עמ' שפ"ד) הוא יוצא ג"כ בגודל 20 מ"מ.

אבל ברפוסטי המעי"צ שבין הרפוס הראשון לזה שבשנת תשמ"ג צילמו את הרפוד והקטינו אותו, ובהם מופיע העיגול בקוטר 19 מילימעטער, וכ"ה בציור שבלחור"ש (ק"צ לחם ס"ק י"ט) אליבא דהמעיי"צ הנ"ל, וכ"כ בעל מנח"א בדרכי"ת (ס"ק מ') דכ"ה מקובל להורות למעשה מאביו בעל דרכי"ת ומזקיניו הגה"ק רבי שלמה ממנוקאטש זצוק"ל. [והוא כשיעור האסימון הישן שהיו רגילים למדוד בו בא"ן]. ובס' שיעורי תורה (להגרא"ח נאה ז"ל, עי' רל"ג) כי דציורו של המעי"צ הוא

[ובשועה"ר (ק"צ ס"ק י"ג) כי דשיעורו כמצוייר במעי"צ, אבל כי' אחיו זצ"ל בשו"ת שארית יהודה (סי' י"א) שחזר בו הרב בעהת"נ, ותמיד היה משער במטבע הנקרא פיאטאצא"ק, שהוא עיגול בקוטר 17 מ"מ, וכ"כ בשו"ת צ"צ (יוד"סי ק"ב) שחזר בו זקיניו והגריס הוא כמו פיאטאצאק של כסף. ובס' שיעורי תורה (שם, עמ' רל"ט העי' נ"א) כי דהמטבע ששיער בו בעל התניא לא עלה בידו להשיגו אבל לפי זכרונו הוא 14-15 מ"מ, וכן הכריע הגראחי"ג למעשה, אמנם כיום זכינו למטבע הנ"ל, והורפס צילום תמונתו בס' טהרה כהלכה (ח"א עמ' ל"ד) ונראה שהוא בגודל 17 מ"מ, (ועיי"ש בס' טהרה"כ במילואים לפ"ב שכי' דמה שזכר הגראחי"ג שהוא כט"ו מ"מ הוא

חק ומשפט

משום רכימיו שינו אותו מטבע לקטן יותר). ובס' מחשבות בעצה (להגה"ח רבי יעקב נתן ז"ל אב"ד טוראוו, חי"ד סי' י"ג) כי עצה שיכסה הכתם ברוחב הזרת, ועפ"י כי בספר שו"ת אחד לדעת המחשב"ע הוי הגריס י"ד מ"מ, אמנם לשינוי שם הוא "ואם רוחב הזרת מכסה הכתם וכו' אזי נדע בזה שהכתם הוא ודאי פחות מכגריס וכו' רוחב הזרת הוא שני שלישי רוחב אגודל וכו' ולפי האמת הגריס הוא יותר גדול משני שלישי אגודל וכו' ולכן כשמכסה ברוחב הזרת את הכתם וכו' נדע בזה שהוא פחות מכגריס", עכ"ל, והיינו לומר דבאמת לדעת בעל מחשב"ע הוי הגריס לכה"פ 16 מ"מ, (ואם נמדוד מהחלק הרחב שבו"ת יתכן גם דשיעור גריס הוא גדול בהרבה), אלא דנתן עצה כדי לדעת כודאות בלי שום ספק דהוי פחות מכגריס, ראם הזרת, דהוא בעצמו כבר פחות מכגריס, מצליח לכסות את הכתם לגמרי, הרי פשוט וברור דהכתם עצמו הוא פחות מכגריס].

ולמעשה, כי החזו"א (קונטרס השיעורים, אר"ח סי' ל"ט אות ט"ו בד"ה ויש לנו) דהלכה כהמעיי"צ שצייר ריבוע של 18 מ"מ שהוא למעשה עיגול בקוטר 20 מ"מ, וכ"כ בחוט שני (סי' ק"צ ס"ק ז' בד"ה ובשיעור הגריס), ושמעתי ממור' דומ"ץ בירושלים שמשסר לו הגה"צ רבי משה וואלפסאן שליט"א, דמה שהראה לו עמוד ההוראה הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל, להקל גם בקצת יותר מניקע"ל שהוא 20 מ"מ, ונמצא שהיקל עד בערך 21 מ"מ שהוא כמו שהביא בשיעורי תורה בשם המעי"צ, וכ"כ בשו"ת אבן ישראל (להגאון הרב ישראל יעקב פישער שליט"א, סי' ז ד"ה

שוב נתברר, סי' מ"ד ד"ה הנה זה) דכגריס היינו מרובע של י"ט מ"מ על י"ט מ"מ, דהיינו בעיגול כשיעור הנ"ל, וכן שמעתי ממור' הגר"ש אולמאן שליט"א (חבר בית דינו של הגר"ש וואזנער שליט"א וראב"ד קרית ספר), וחוץ מזה, לעתים היה נכנס דהגר"ש שטייף בעוכי הקורה לטהר אשה לבעלה גם בכתם בגודל כמעט קוארטע"ר (רבע דאללע"ר ארה"ב) שהוא 24 מ"מ, ואולי לזה סמך עצמו על העיגול הגדול (ח') שבמעיי"צ שהוא כמעט 26 מ"מ, גם הגאון רבי יחזקאל ראטה שליט"א (אבדק"ק קארלסבורג, מח"ס שו"ת עמק התשובה, חזקת טהרה ועוד) ונהג להקל עד 20 מ"מ, וכן שמעתי מהגאון הרב שבתי וויגדער שליט"א (ראב"ד בבית שמש, מח"ס ליקוטי הלכות ח"ח ועוד).

ועי' בארחות רבינו (ח"ד עמ' נ"ג אות ל') דבעל קהילות יעקב השיב בכתב להחמיר גם בעיגול שקוטרו 18 מ"מ.

אבל בפנים סתמנו כמנהג רוב גדולי ישראל, להתיר עד 19 מ"מ, כמש"כ בס' אמירה לבי" (פ"א סעיף ה'), ובאגרו"מ (ח"ג סי' נ"ו אות ב') [שכי' שהוא כעין פעני"א ארה"ב], וכן היה מורה הגאון רבי משה ביק זצ"ל, וכן השמיע הגאב"ד דעברעצין זצ"ל בשיעוריו, [אלא דאם היה אדום ממש היה מחמיר גם כ-18 מ"מ כעין דיי"ם ארה"ב], וכ"כ בפות"ש (סי' ח' סעיף ט') [והסביר דאף דמצויר שבמעיי"צ נפיק קולא גם כ-20 מ"מ, מכל מקום נוהגין להקל עד 19 מ"מ, דא"א לצמצם, וכזה יש לטהר כודאות], וכן מורה הגר"ש אלישיב שליט"א, וכ"כ בטהרת כת ישראל (פ"א סעיף ד'),

ג. מה שהקילו בכתם פחות מכגריס, היינו דוקא כמראה אדום, שיש לתלותו במאכולת, אבל בכתם שחור טמאה אף בפחות מכגריס, שא"א לתלותו בדם מאכולת (ו).

חק ומשפט

(ו) בעה"ג להראב"ד (סוף שער הכתמים, סי' ד') וז"ל "הריק החמישי אעפ"י שאין לה כמה לתלות תולה כגריס במאכולת ואינה תולה בה אלא כתם אדום", עכ"ל. וכ"כ בס' האשכול (ה"ל נדה סי' מ"א) "וחזו לן דוקא אם הדם דומה לדם מאכולת שהוא דם כינה ונוטה לאדום אבל כתם שחור אין תולין בכינה, דהא אמרינן אפי' נתעסקה בדם אדום אין תולין בו שחור", עכ"ל.*

אמנם ע"י בפיהמ"ש להרמב"ם (נדה פ"ח משנה ב') שהסביר דרבי חנינא בן אנטיגוס אומר שאע"פ שלא הרגה, ומצאה

(* [אלא דאולי היה אפשר לומר דאין זו הוכחה שדעתו להחמיר כהראב"ד, דהראב"ד קעטיק בכל כתם דעלמא דאינה תולה שחור כלל כ"א ביש לה בידיעה במה לתלות, אבל האשכול כתב כן על מי שהרגה מאכולת ורוצה לתלות בה דאז א"א לתלות בשחור, דדם המאכולת אינו שחור וליכא תלייה. אבל עדיין יתכן שלדעתו יש לתלות דם שחור דעלמא בדם פרעוש או פשפש. אבל למעשה פירש שם להדיא בהמשך דבריו דזוקא במקום שהפשפש מצוי תולין בו עד כתורמוס, ולכן הו"ד בדע"ת (סעיף ה' בד"ה אנו תולין) כחמיר בשיטת הראב"ד. אלא דהשתא מצאתי להגה"ק אב"ד קלוזענבורג זצ"ל (ש"ת דברי יציב יו"ד ח"א סי' פ"ב אות ה') שלמד דאין דעת האשכול כדעת הראב"ד דלדעת האשכול יש לתלות דם שחור בדם פרעוש, אלא דבנידון דידיה הרגה מאכולת ומצאה דם אדום פחות מכגריס, בצירוף דם השחור שהוא ג"כ פחות מכגריס, והיא תולה דם האדום במאכולת, ולכן החמיר האשכול בדם השחור, דא"א לתלות שהכתם השחור בא ממאכולת אחרת, דב' מאכולות במקום א' לא שכיח. והמאכולת שהרגה הרי דמה אדום, וילע"ע].

** ועיי' במהדורת קאפח שם שתרגם "נהרג בעל חי כגון הפשפש והכנה ודומיהן" ובהערה כתב דמש"כ בנפס (בדפוס ווילנא) אינו אמת כי אין בפרעוש ליה אדום. עכ"ד. ואם היה כותב דלא כן הוא תרגום המילה בכת"י הרמב"ם היינו מקבלים, אבל מי התיר לו להחליף דברי הרמב"ם משום הבנתו דאין להקל כ"א באדום, ובפרט דבעל נחל אשכול (שם אות ב') כ' דגם דם פשפש נוטה לשחור, ומה הועיל בשנותו, ולכן העיקר בזה דחזאי אין אנו מקבלים דבריו כלל בענין זה כ"א במקומות שתרגם לפי מקור כת"י של הרמב"ם.

ב. כתם לבן וסביבו כמו חוט אדום, ואין בחוט האדום לכדו שיעור כגריס, ורק בצירוף כתם הלבן יש בו שיעור כגריס, טהורה (ו). אבל אם החלקים האדומים שבכתם גדול מצטרפים לכגריס ועוד, טמאה (ח).

חק ומשפט

דברי המעי"צ להלכה ולמעשה. [נע"ע ברברי הסר"ט (שם ס"ק ג"ב בד"ה עוד כתב בשלי"ה) שכתב ג"כ למעשה כדעת המעי"צ, והביא דברי השל"ה בשער האותיות (אות ק', קדושת הזיווג, סור מרע בר"ה בענין המראות) שמחמיר במצאה כתם לבן שסביבו חוט אדום ופירש דבריו ג"כ דהיינו דוקא ביש באדום לכדו שיעור כגרו"ע], וכן היקל בשועה"ר (סי' ק"צ ס"ק י"ט), ובחכמ"א (כלל קיי"ג מ"ח), ובשו"ת מהר"ם שי"ק (יו"ד סי' קפ"ו). וכ"ה מסקנת הגה"ק אב"ד בוטשאטש (כתבי הדע"ק, מכון דעת ירושלים תשנ"ו, עמ' נ"ז בר"ה [עוד מצאתי מ"ש לעיל]. וראה עוד דברי המהרש"ם בתשובותיו (ח"ו סי' צ"ט). וכן הכריע בשו"ת חשב האפור (ח"ב סי' קל"ו) [נע"ע פות"ש (סי' ח' סעיף י"ד)], ובחוט שני (סי' ק"צ ס"ק ז' בדינה"ע אות י"א), ובקצשו"ע (פפויפער, פ"ב סעיף ט"ו).

ומה שהוסיף בשו"ע (שם), "ואם נודמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור, משעדין כו", ע"י בלבושי שרר (המצורף לסוף ס' תבואות שור, ה"ל נדה ס"ק קט"ו) שכתב מ"מ לא כל הרוצה ליטול את השם כו' וכ"י ולכן כיון שבעו"ה הלבבות מתמעטים אין לשער בזה וליתן תודת כ"א בידו, אלא כמ"ש בש"ע שהוא דבר השהו לכלי, עכ"ל. וכ"כ בחכמ"א עם דעת אדם (להרב אליהו שווארץ, תור"א כקיי"ג אות י"ח) בשם הגאון הרב ישראל יעקב פישער שליט"א. [נאמנם ע"ע בחוט שני (ק"צ ס"ק ז' בדינה"ע אות ה')].

(ד) שו"ת מעי"צ (סי' כ'), דלעולם לא גזור על פחות מכגריס אדום, ועי"ש שהביא תשובת הרמ"א (סי' צ"ז) בנידון אשה שראתה יותר מכגריס דם סביב כתם לבן, אלא דרצתה לתלות במכה שעל גופה, ולזה לא הסכים הרמ"א כיון דהיה סביב כתם לבן שכא כדאי מגופה, אבל סיים דזהו דוקא בכתם שיש בו דם יותר מכגריס, אבל אם הוא פחות מכגריס אף דהוא קצוות כתם שכא מגופה, מ"מ אין החלק הלבן מצטרף ותולין האדום במאכולת וטהורה. וכ"כ בסר"ט (סי' ק"צ ס"ק צ"ג) שיש לסמוך על

(ה) דע"ק"א כהגהותיו על השו"ע (ק"צ סעיף י'), שו"ת חשה"א (שם סוס"י קל"ו), [נע"ע פות"ש (סי' ח' סעיף י"ז)], קצשו"ע (פפויפער, שם סעיף ט"ז-י"ז), וכן שמעתי ממור"ר הגרש"ז אולמאן שליט"א.

(ו) שו"ת מעי"צ (סי' כ'), דלעולם לא גזור על פחות מכגריס אדום, ועי"ש שהביא תשובת הרמ"א (סי' צ"ז) בנידון אשה שראתה יותר מכגריס דם סביב כתם לבן, אלא דרצתה לתלות במכה שעל גופה, ולזה לא הסכים הרמ"א כיון דהיה סביב כתם לבן שכא כדאי מגופה, אבל סיים דזהו דוקא בכתם שיש בו דם יותר מכגריס, אבל אם הוא פחות מכגריס אף דהוא קצוות כתם שכא מגופה, מ"מ אין החלק הלבן מצטרף ותולין האדום במאכולת וטהורה. וכ"כ בסר"ט (סי' ק"צ ס"ק צ"ג) שיש לסמוך על

חק ומשפט

ושה"ת ושאי"ר להקל בשחור עד כגריס נאמרו דוקא במקומות מיוחדים שידוע שנמצא בהם פרעושים, הלא מדבריהם של ראשונים אלו גלוי וידוע שאין לחלק בכך יותר ממה שיש לחלק בכך גבי כתם אדום דתלינן בדם כינה, דפירשו דעצם תקנת חז"ל אחת היא לגבי שניהם כמבואר ופשוט, וביותר קשה על דברי הסדר"ט (לעומת דברי שועה"ר ופר"ד) שכתב דבמקומות שמצוין פרעושים ואין לך סדין וסדין שלא נמצא בו טיפות כאלו, יש לתלות בהם, דהיינו שלא הסכים להקל כ"א במקום שלא ימלט בלא"ה, ומהיכי תיתי לן דבר זה, אבל עכ"פ ברור דגם השועה"ר ופר"ד שכן החמירו בכתם שחור הקילו כל שמצוין פרעושים אף דאפשר בלא"ה.

והנה, בשו"ת מעיי"צ (סי' כ') כתב ד"ל "וכן שמעתי מן החברים דהיה מן הראוי לטמא כתם שחור שקטן מגריס מהטעם הזה עצמו (פ"י: דלא יתכן שבא ממאכולת) ואילו כן לא ימלט שיזכירוהו הפוסקים (פ"י: אלא ודאי דלא מחלקינו בהכי)", ע"כ. וכ"כ בכתבי הרע"ק (להגה"ק אב"ד בוטשאטש, שם) וד"ל "לתלות במאכולת כמה גונוי אדום ושחור וכ"ש פתוך (פ"י: מעורב), משמע קיל, היטב", עכ"ל. וכ"כ בערוה"ש (סי' ק"צ סעיף כ"ב) ד"ל "בין כתם אדום ובין כתם שחור תולין במאכולת, דיש בהם שני מינים, כינה הרוחשת דמה אדום, ואותה הקופצת שקורין פרעוש, ובלע"ז פליי (flea), דמה שחור, ויש מי שאומר דרק כתם אדום תולה, ואינו כן, ואף דגם בסי' בעה"נ כתב דאינה תולה אלא כתם אדום, מ"מ כל הראשונים לא כתבו דבר זה וכו'", עכ"ל. ובשו"ת אהל יהושע (להגאון אב"ד דראהאביטש, תרס"א, סי' ק"ג) כ' ג"כ להקל בו עד כגרו"ע ומשום דהעיקר כהראשונים דס"ל דתחילת התקנה נעשתה בשוה לכינים ופרעושים, והוסיף עוד (אות א') דבעצם אפשר לתלות גם דם שחור במאכולת, דגם דם הכינה יכול ללקות משינוי האויר, וגם כ' (אות ב'-ג') דאפש"ל גם לדעת הראב"ד דלמעשה מקילים דאין דרך אשה לראות דם פחות מכגריס (ע"י נדה נב: ושם בתוד"ה שלש גריסין, וחרוד הלכות להסדר"ט שם), ושוב יש לתלות דמעלמא הוא, וכל מה דבעינן לתלות פחות מכגריס

במאכולת הוא רק לענין ספד"א כגון בדקה בפנים בעד שא"ב, דאז באמת בעינן למתלי במאכולת שאפשר לתלות בו במציאות, וע"ע שערי טוהר (שער י' סעיף ט') שכ' ג"כ להקל.

אולם, רוב גדולי האחרונים חלקו על דבריהם וקיבלו דברי הראב"ד להלכה, ע"י הגהות דק"א (על השו"ע סעיף ה'), "במראה שחור טמאה אף פחות מגריס, בעה"נ", עכ"ל. וכ"כ בשו"ת תשורת ש"י (מהדו"ת סי' קמ"ב), ובשו"ת שאילת דוד (להגאון רבי דוד פרידמאן אב"ד קארלין, יו"ד סי' ו', ברה"ה דעת הרשב"א) להחמיר בזה כהראב"ד. גם בסדר"ט (ס"ק י') כ' דתימה גדולה על המעי"צ אין נעלם ממנו דברי הראב"ד, אך סיים דבמקומות שמצוין פרעושים לשלכוך שלהם הוא שחור, ואין לך סדין וסדין שלא נמצא בו טיפות שחורות מאלו, כדאי יש לתלות בהם, והו"ד בלחור"ש (לחם כ"א), ובעצי לבונה (לסעיף ו'). וכ"כ בשועה"ר (שם ס"ק ט'), "ומ"מ לא תלינן אלא האדום ולא השחור, ואפשר שבמקום ובזמן שהפרעושים מצויים תלינן אף השחור (קצת) כפרעוש עד כגריס ולא יותר, כמ"ש בסה"ת דהא דתלינן עד כגריס במאכולת היינו פרעוש", עכ"ל. וכ"כ בפרי דעה (שפת"ל ס"ק ט') כדברי שועה"ר, ודקדק מדבריו להלכה דדוקא בשחור קצת הוא דתלינן, אבל בשחור הרבה לא תלינן, ובאין פרעושים מצויים מחמירים גם בשחור קצת, [אבל מדברי הסדר"ט הוכיח דגם בשחור הרבה מקילים].

ובאמת צ"ע לענ"ד מהיכן הוציאו הסדר"ט והרב בעה"ת"נ דדברי הרמב"ם

וע"ע בספר התרומה (סי' צ"ב), "ואם הכתם פחות מכגריס של פול וכו' תולה במאכולת הוא פרעוש וטהורה". וכ"כ ביראים (דפו"י סי' קצ"ב) "בין הרגה מאכולת בין לא הרגה תולה וכו' במאכלת ובפרעושינ", עכ"ל.

והנה, בשו"ת מעיי"צ (סי' כ') כתב ד"ל "וכן שמעתי מן החברים דהיה מן הראוי לטמא כתם שחור שקטן מגריס מהטעם הזה עצמו (פ"י: דלא יתכן שבא ממאכולת) ואילו כן לא ימלט שיזכירוהו הפוסקים (פ"י: אלא ודאי דלא מחלקינו בהכי)", ע"כ. וכ"כ בכתבי הרע"ק (להגה"ק אב"ד בוטשאטש, שם) וד"ל "לתלות במאכולת כמה גונוי אדום ושחור וכ"ש פתוך (פ"י: מעורב), משמע קיל, היטב", עכ"ל. וכ"כ בערוה"ש (סי' ק"צ סעיף כ"ב) ד"ל "בין כתם אדום ובין כתם שחור תולין במאכולת, דיש בהם שני מינים, כינה הרוחשת דמה אדום, ואותה הקופצת שקורין פרעוש, ובלע"ז פליי (flea), דמה שחור, ויש מי שאומר דרק כתם אדום תולה, ואינו כן, ואף דגם בסי' בעה"נ כתב דאינה תולה אלא כתם אדום, מ"מ כל הראשונים לא כתבו דבר זה וכו'", עכ"ל. ובשו"ת אהל יהושע (להגאון אב"ד דראהאביטש, תרס"א, סי' ק"ג) כ' ג"כ להקל בו עד כגרו"ע ומשום דהעיקר כהראשונים דס"ל דתחילת התקנה נעשתה בשוה לכינים ופרעושים, והוסיף עוד (אות א') דבעצם אפשר לתלות גם דם שחור במאכולת, דגם דם הכינה יכול ללקות משינוי האויר, וגם כ' (אות ב'-ג') דאפש"ל גם לדעת הראב"ד דלמעשה מקילים דאין דרך אשה לראות דם פחות מכגריס (ע"י נדה נב: ושם בתוד"ה שלש גריסין, וחרוד הלכות להסדר"ט שם), ושוב יש לתלות דמעלמא הוא, וכל מה דבעינן לתלות פחות מכגריס

נעבור בעו"ה לרברי פוסקי זמננו, והנה,

בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קמ"ב אות ד') כ' וד"ל "ובנדה שער כגריס לא גזרו וכו' מטעם שאין לך מטה שאין בה טפי דם מאכולת, הרי ודאי בכל מאכולת איירי דהא מצוי פרעושים כמו כנים במטה, ואף אם כנים יותר מצוין לא יטעו לומר שאין פרעושינ בכלל כיון שעכ"פ הם ג"כ מצוין במטות בהרבה מקומות, ואף אם נימא שאיכא איזה מקומות שלא מצוין לא גזרו בפחות מכגריס, כמו שברם אדום שלא גזרו מצד דם כנים אף בנשי שודאי לא נמצא בהן כנים ואף במקומות שלא נמצא בהם כנים וכו' וכן פשוט שכל הראשונים סברי דגם כשביל פרעוש איכא שיעור שג"כ היה מצוי בכמה מקומות וכשביל זה לא גזרו אף בכל מקום אף שאיכא מקומות דלא מצוי פרעושים, וחלוק הראב"ד הוא רק דעת יחיד וגם תמוה וכו' וגם חזינן שגם הראב"ד לא

ברם, דעת רוב פוסקי זמננו להחמיר בכתם שחור גם בפחות מכגריס, ע"י בשו"ת בא"מ (ח"ד סי' ע') שכ' רהב"י שאסף כל הדעות בהלי' נדה וכפרט מסי' בעה"נ להראב"ד שלא זו מחבבו, ודין זה של הראב"ד דכתם שחור אין תולין במאכולת לא הביא, ומ"מ הסיק למעשה להחמיר [בנמצא כתם שחור אמיתי, אף דלמעשה קשה למצאם, (הוספת בנו שליט"א מהוראותיו למעשה)] גם אחרי שמצא ביאור רחב בהר"ב עצומה בשו"ת אהל יהושע (סי' ק"ג). וכ"כ בפות"ש (סי' ח' סעיף ו').

נמצא הכתם על ידה, בעי שיעור כגריס, ואין טיפין טיפין מצטרפין (י).

חק ומשפט

בשרה). וכ"כ בפות"ש (סי' ח' סעיף כ"ט) דאינה טמאה אלא בכגריס ועוד, אלא דטיפין טיפין מצטרפין, ואע"פ שהן רחוקין זמ"ז, וכן מורה הגרי"ש אלישיב שליט"א, וכ"כ בחוט שני (ס"ק ח' וברינה"ע שם אות א', ד', ס"ק י"א וברינה"ע שם אות א') ובטהרת בי" (פ"א אות ד') ובקיצור הלכ"נ (בריא, פ"א אות ה'), וכן שמעתי מהגאון רבי חיים פנחס שיינבערג שליט"א, וכ"כ באוה"ב (פ"כ סעיף ו-ז'), ובקצשו"ע (פפופער, פ"ג סעיף א-ב'), וכן שמעתי מהגאון הרב עזריאל אריעראך שליט"א, וכ"כ הגאון הרב אפרים גרינבלאט שליט"א (מח"ס שו"ת רבבות אפרים ח"ח, בתשובה כת"י), וכן שמעתי מהגאב"ד דעברעצין שליט"א, ומהגאון הרב מרדכי גאלדשטיין שליט"א (מח"ס שערי דרכים עמ"ס עירובין, ורב ומו"צ בטעלו-סטון, בנו של הפוסק המפורסם הג"ד טוביה גאלדשטיין שליט"א), ומומ"ר רב ומו"צ אחד.

(י) הנה, ברמב"ם (איס"ב פ"ט ה"ח) כתב, "וכן אם נמצא הרס על ידיה אפילו על קשרי אצבעות ידיה טמאה שהידיים עסקניות הן", עכ"ל. ועיי"ש במג"מ שהביא דברי הרשב"א דדן זה אינו אמור כי אם בבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר הבדיקה, אבל מן הסתם אינה חוששת לו, וכן כ"כ בבי" בשם רבינו ירוחם, וכתב ע"ז המג"מ דדעת הרמב"ם והרמב"ן היא דבכל אופן חוששת לכתם על ידיה כיון דאפשר דנגעה במקום אחר בגופה שאפשר ליפול משם על ידיה דם

קנ"ג), ומ"מ כתב בטור דלענין שיעור גריס על הבשר, גם טיפין טיפין מצטרפין כנ"ל, וכ"כ בשו"ע (סעיף ח') בשם יש אומרים, ופסקו כן הב"ח (שם), ותוה"ש (שם), ועט"ז (סעיף ח'), וסד"ט (ס"ק ט"ז), וחקמ"א (שם), ולח"ש (לחם ל"ב), וטהר"י (סעיף ל"ג).

[ומה שכתבנו בחק חזן דה"ה אפילו רחוקין הטיפין זמ"ז, כ"כ בחור"ד (חידושים י"א), ובשו"ת טרטור"ד תליתאי (סי' רס"ג אות ה') [כל ששניהם למטה מן החגור], וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (יו"ד סי' רכ"ז, ר"ל), והעתיק הדברים בפת"ז (ס"ק ט"ז), ובטהר"י (סעיף ל"ד)].

ולמעשה, באמת ליעקב (לגאון ישראל רבי יעקב קאמינעצקי, סי' ק"צ סעיף י', בהערה 73) כ' להחמיר כדעת הרמב"ם, ובשיעורי שבה"ל (עהש"ך ס"ק י') כתב דנתקבל לחוש להרמב"ם ולהחמיר במשהו, ותלמידו הגאון הרב מ"ש קליין שליט"א כ' דבע"ז יחמיר ע"ע לכתחילה (יטה"ט פ"א סעיף י"ב בתוס"ט, ובמקור"ב לתוס"ט). אבל רוב פוסקי זמננו לא קיבלו חומרא זו, דכ' באגרו"מ (יו"ד ח"ד סי' י"ז אות ז' ד"ה אבל כל זה) דנהגין להקל כשיטה הראשונה שהוא כרוב הראשונים, דבעינן כגריס גם בכתם על בשרו, ואין להחמיר בכתמים, ע"כ. ושמעתי מהגאון הרב אלימלך בלוט שליט"א (תלמיד מובהק להגרמ"פ זצ"ל, אב"ד ועד הרבנים דפלעטבוש) ודהחמיר הגאון רבי משה זצ"ל דטיפין טיפין מצטרפין בכתם על בשרו, [וגם בקנח מעל

ומכל מקום במקומות שמצויין פרעושים וכדומה, שלכלוך שלהם שחור, יש לתלות בהם עד כגריס (י). גם צריך לעיין ולבדוק אם הוא שחור באמת, דאם יש בו אדמימות יש להקל בו עד כגריס בכל מקום (י).

ד. גם נמצא דם על בשרה פחות מכגריס טהורה, אלא דבזה מצטרפין טיפין טיפין לשיעור כגריס, [ואף ברחוקין הטיפין זו מזו] (י).

חק ומשפט

מהדר"ק סי' קפ"ח, הו"ד לעיל בפ"א בחק ומשפט אות כ"ז בד"ה האחרונים המחמירים).
(ז) שועה"ר ופר"ד ועוד, ראה הערה הקודמת.

(ח) נפיק משיעורי שבה"ל (סעיף ה' אות ו').

(ט) הנה, הרמב"ם (איס"ב פ"ט ה"ו) כ' דכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור, אבל לא כן סתם בשו"ע בלשון הראשון (ק"צ סעיף ו') שכתב דגם בכתם הנמצא על בשרה בעינין שיעורא, וכן מוכח בטור שכו' "אבל אם הם (הטיפין) על בשרה מצטרפין לכגריס" ומוכח דגם על בשרה בעינין כגריס, וכ"כ בב"ח (שם אות י"ב), ובתוה"ש (ס"ק ט') [וכ' דאין לזוז מפסק הב"ח כי בכתמים שומעים להקל], ובסד"ט (ס"ק י"ב) [דהסומך להקל כדעת הב"ח לא הפסיד], ובחקמ"א (ק"ג סעיף ז'), ובסי' חוסן ישועות (להגאון רבי יצחק מייזלש, חק"ח, נדה נח. בד"ה טיפין טיפין), [וכ' דכ"ה דעת התוס' שם], ובאמרי ברוך (עהש"ך שם ס"ק י'), וכ"מ בשו"ת תשמ"א (ח"ג סי' שס"ד, עהש"ך ס"ק י'), ובפס"ד צ"צ (סעיף ו'), ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורה א' ח"א ריש סי'

ושמעתי מהגאב"ד דעברעצין שליט"א דהיה פעם בקיץ בהרי נוא יארק (ארה"ב) עם הגאב"ד פאפא זצ"ל (מח"ס שו"ת ועין יוסף ועוד), ובטעות סגר הגאב"ד פאפא את הגמרא בסוף שיעורו על הדומה ל"cockroach" (בלהמ"ד קורין לו "תיקן" או "מקק") שחור, ולמחרת כשפתח את הגמרא ראה הרבה דם שחור, ואמר דמהשתא יתיר בהרים דשם פחות מכגריס גם בכתם שחור. היוצא מדבריו, דכורך כלל החמיר שלא להתיר כתם שחור, אלא דבמקום שמצא דאפשר למעך בלא יודעים פשפש או שאר רמש שדמו שחור, התייר כדעת שועה"ר ופר"ד, (ודלא כסד"ט שהחמיר כ"א במקום דלא ימלט בלא"ה כמו שדקדקנו בדבריו לעיל). וכ"כ בשיעורי שבה"ל (סעיף ה' אות ו'), דרוב הכתמים השחורים אינם דם שחור כלל אלא צבע, או שבאמת אדומים הם, אבל אם הוא דם שחור יש להחמיר במקום שאין מצויים פרעושים וכדעת שועה"ר, וכן מורה הגרי"ש אלישיב שליט"א (שערי טהרה סי' י"ב ענף ה', בד"ה ועפ"י זה, אות ה'), וכ"כ בחוט שני (ס"ק ז' בדינה"ע אות י"ב) ובקיצור הלכ"נ (בריא, פ"א אות ד'), ובבדי השלחן (ס"ק מ"ז). והגאון רבי יחזקאל ראטה שליט"א השמיע בשיעוריו להחמיר כדבריהם ובתנאי שיהיה שחור כדיו (ועי' מי נדה קו"א